

De Kleine tepelhoren *Euspira montagui* (Forbes, 1838) (Gastropoda: Naticidae) in de Nederlandse Noordzee

Amy de Beauvesère-Storm & Joël Cuperus

Euspira montagui (Forbes, 1838) (Gastropoda: Naticidae) in the Dutch part of the North Sea

Summary. On March 19, 2019 living specimens of *Euspira montagui* Forbes, 1838 were found in two different benthic samples from Cleaver Bank, in the Dutch part of the North Sea. These are the first observations of living specimens of this species in the Netherlands.

Inleiding

De Naticidae (tepelhorens) is een familie van mariene carnivooren. Ze jagen actief waarbij ze met hun radula een rond gaatje boren, voornamelijk in tweekleppigen, maar soms ook bij soortgenoten. In Noordwest-Europa zijn zeven soorten bekend van de familie Naticidae uit drie geslachten: *Amauropsis* (Mörch, 1857) met één soort: de IJslandse tepelhoren *Amauropsis islandica* (Gmelin, 1791), het geslacht *Euspira* (Agassiz in J. Sowerby, 1837) met vijf soorten: Grote tepelhoren *Euspira catena* (da Costa, 1778), Glanzende tepelhoren *Euspira nitida* (Donovan, 1804), Kleine tepelhoren *Euspira montagui* (Forbes, 1838), *Euspira fusca* (Blainville, 1825) en *Euspira pallida* (Broderip & G. B. Sowerby I, 1829) en het geslacht *Cryptonatica* Dall, 1892 met één soort: *Cryptonatica affinis* (Gmelin, 1791) (Wigham & Graham, 2017; Wiese, 2020). Dankzij recent onderzoek op de Klaverbank, uitgevoerd door Eurofins AquaSense in opdracht van Rijkswaterstaat, is Nederland een soort rijker: de Kleine tepelhoren. In Nederland zijn nu drie soorten tepelhorens bekend; naast de nieuw ontdekte Kleine tepelhoren zijn er de Glanzende tepelhoren en de Grote tepelhoren.

Het onderzoek

In maart 2019 is ten behoeve van de Kader Richtlijn Marien (KRM) onderzoek gedaan naar de macrozoöbenthos op de Klaverbank. Voor de KRM wordt gevraagd om een toestand- en trendbeschrijving van de Klaverbank en worden de resultaten getoetst aan nationale en internationale afspraken. Voor dit onderzoek zijn er op verschillende plekken op de Klaverbank

met behulp van een Hamon happer bodemonsters verzameld. De Hamon happer is geschikt voor bemonstering van grof of gemengd sediment. De Hamon happer bestaat uit een bak die bevestigd zit aan een draaiarm met een rotatie van 90 graden. Wanneer de Hamon happer de zeebodem raakt gaat de bak maximaal 20 cm diep door de zeebodem. Door de schrapende beweging zal het sediment zich gaan mengen; het is daardoor niet mogelijk om een ongestoord monster te nemen en het exacte bemonsteringsoppervlakte te bepalen. De bak wordt afgesloten door een met rubber bedekte staalplaat (Rijkswaterstaat, 2018). In het laboratorium van Eurofins AquaSense zijn deze monsters uitgezocht en de soorten op naam gebracht. Bij het determineren van de tepelhorens waren er van twee locaties (fig. 1, 2) exemplaren die geen vlekken hadden en die ook een stuk kleiner waren dan de andere tepelhorens. Deze slakkenhuisjes zijn gedetermineerd als Kleine tepelhoren *Euspira montagui* (Forbes, 1838) (Wigham & Graham, 2017). In de Veldgids schelpen (De Bruyne, 2020) is er een vermelding opgenomen van deze nieuw aangetroffen soort.

Materiaal

Kleine tepelhoren, *Euspira montagui*, Klaverbank, Nederland, KLA92: UTM 510281-5987205, lat/lon 54°1'58.8" N 3°9'25.1" O, diepte 38 m, 19 maart 2019, bodemmateriaal zand met stenen, 1 monster. KLA08: UTM 511760-5997570, lat/lon 54°7'34.1" N 3°10'47.8" O, diepte 39 m, 19 maart 2019, bodemmateriaal grof zand, grind en stenen, 1 monster.

Fig. 1. Overzicht ongezeefd materiaal van de Klaverbank (KLA92), 19 maart 2019. Foto Edwin Verduin.

Fig. 2. Overzicht ongezeefd materiaal van de Klaverbank (KLA08), 19 maart 2019. Foto Edwin Verduin.

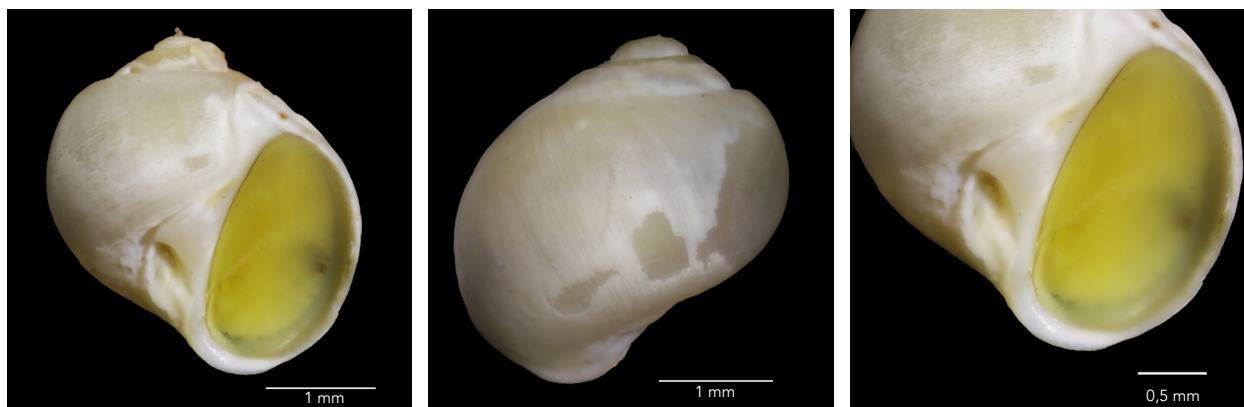

Fig. 3-5 Kleine tepelhoren *Euspira montagui*, voor- en achterzijde en detail navel en mondopening. Klaverbank (KLA92), 19 maart 2019.

Foto's Ton van Haaren.

Herkenning

De Kleine tepelhoren wordt maximaal 11 mm hoog en 12 mm breed. De kleur van de schelp is beige tot vleeskleurig en heeft geen vlekken, zoals de schelpen van de andere twee soorten tepelhorens die in Nederland voorkomen. Bij grote exemplaren is soms een lichtere band te zien over de laatste winding. De schelp heeft 5-6 bolle windingen en is dikschalig. De hoogte bestaat voor 80-90% uit de laatste winding. De navel bestaat uit twee delen die gescheiden worden door een groeve en een eeltknobbel (fig. 5), waardoor de navel komvormig is. Bij de andere twee Nederlandse soorten is dit niet het geval en is de navel min of meer rond. De mondopening is langgerekt ovaal en is onderaan iets uitgetrokken. Het oppervlak heeft vage onregelmatige groeilijnen (Montagu, 1808; Forbes, 1838; Wigham & Graham, 2017).

Verspreiding en ecologie

De Kleine tepelhoren is een noordelijke soort die leeft van Noorwegen tot de Middellandse Zee. Ze komt voornamelijk op grotere diepten voor; de dieptenrange van de soort wordt als 15-200 m weergegeven (Hayward & Ryland, 2017; Wigham & Graham, 2017). Er zijn vermeldingen uit ondiepere locaties van het Skagerrak en het Kattegat (Wiese, 2021) en van de Duitse Doggersbank (waarneming J. Cuperus). In 2019 is de Kleine tepelhoren slechts in twee monsters aangetroffen. De dichtheid lijkt dus laag, op iedere locatie is maar één exemplaar gevonden. De exemplaren op de Klaverbank zijn op dieptes van 38 en 39 meter aangetroffen op een (grof)zandige bodem met stenen. Begeleidende tweekleppigen van de Kleine tepelhoren waren Korfschelpje *Corbula gibba*, Dichtgestreepte artemischelp *Dosinia lupinus*, Tweekleppige *Kurtiella bidentata*, Gestreepte parelmoerneut *Nucula hanleyi*, Ovale strandschelp *Spisula elliptica*, Bolle papierschelp *Thracia convexa*, Gewone papierschelp *Thracia phaseolina* en Ovale venusschelp *Timoclea ovata*. Verder werd er op deze locaties slechts één andere huisjesslak aangetroffen, namelijk het Stomp buishorentje *Caecum glabrum*. We verwachten dat de Kleine tepelhoren naast deze vindplaatsen ook wijder verspreid is op de Nederlandse delen van de Klaverbank en de Doggersbank.

Dankwoord

Dank aan Ton van Haaren (Eurofins AquaSense) voor het maken van de foto's.

Geraadpleegde bronnen

- DE BRUYNE, R.H., 2020. Veldgids schelpen. – KNNV Uitgeverij & Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- FORBES, E., 1838. Malacologia Monensis: a catalogue of the Mollusca inhabiting the Isle of Man and the neighbouring sea. – J. Carfrae & Son, Edinburgh.
- HAYWARD P.J. & J.S. RYLAND, 2017. Handbook of the marine fauna of North-West Europe. Second edition. – Oxford University Press, Oxford, pp. 494-550.
- MARINESPECIES.ORG 2020. "<http://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=140533>". Geraadpleegd 16-10-2020.
- MONTAGU, G., 1808. Supplement to testacea Britannica with additional plates. – Woolmer, Exeter.
- NBNATLAS.ORG, 2020. [www. "https://species.nbnatlas.org/species/NHMSYS0021006615"](https://species.nbnatlas.org/species/NHMSYS0021006615) \l "tab_recordsView". Geraadpleegd 05-03-2021.
- RIJKSWATERSTAAT, 2018. Bemonstering van macrozoöbenthos en sediment in het littoraal en het sublittoraal van mariene wateren. <http://publicaties.minienm.nl/documenten/de-rijkswaterstaat-standaard-voor-de-inwinning-verwerking-en-uitgifte-van-biologische-gegevens>. Geraadpleegd 03-10-2020.
- WIGHAM, G.D. & A.F.R.S. GRAHAM, 2017. Synopsis of the British fauna (new series) Marine Gastropods 2: Littorinimorpha and other, unassigned, Caenogastropoda. – The Linnean Society of London by Field Studies Council, pp. 216-227.
- WIESE V. & K. JANKE, 2021. Die Meeresschnecken und -muscheln Deutschlands. – Quelle & Meyer Verlag, Wiebelsheim.

Adressen van de auteurs
amystorm@eurofins.com
joelcuperus@rws.nl